Lope de Vega

A HŐS FALU

Katona József Színház
Kecskemét
1965-66

Jött a természet csodája, a nagy Lope de Vega, és uralma alá vette az egész színészetet, betöltvén a világot szerencsés és elmés színműveivel.

Cervantes

...a színmű oly tükör,
Melyben balga, bölcs, aggastyán,
Gyermek, ifjú, dalia,
De király is és nagyúr is,
Meg leány és férjes asszony
Lássa erkölcsét a kornak...

Lope de Vega

MATUNA JÓZSEF MEGYEI KÖNYVTÁR KECSKEMÉT
1995/148/66

LOPE DE VEGA

Senki a világon nem írt nála többet. Másfélezernél több színművében annyi alakot vitt a színpadra, amennyivel egy kisebb várost be lehet népesíteni: kereken húszezret. Legalább tízmillió verssort vetett papírra életében, úgyhogy annak minden napjára több száz sor esik. Ha kellett, egy nap megírt egy háromezer soros darabot a legváltozatosabb mértékű versekben. Már kortársai döbbent ámulattal néztek ezt a káprázatos termékenységet, melyre sem előtte, sem utána nem volt példa.

Pedig mi minden más belefért még ebbe az életbe, amely 1562. november 25-én kezdődött Madridban... A II. Fülöp uralkodásával kezdődő és a IV. Fülöp uralkodásának első szakaszáig terjedő fénykort fogja át Lope de Vega élete. Családja Astúriából származott, abból a legspanyolabb tartományból, ahonnan valaha a Reconquista elindult. Apja a felesége elől szökött Madridba, de az asszony utána sietett. A házastársak kibékülésének gyümölcse Lope, aki szívesen emlegette, hogy a szerelmi hűtlenség és féltékenység jegyében fogant. Első éveiről annyit tudunk, hogy „a természet csodája" mindenesetre csodagyermek volt. Még nem tudott írni, mikor fejben már verseket szerzett és leírásukat uzsonnával fizette idősebb társainak. Latinul hamar megtanult, tízéves korában lefordította Claudianus szerelmes tárgyú eposzát és tizenkét éves fővel már első színművét is megírta.

Mint a kor minden köznemesi ifja, alig cseperedik fel, ő is befolyásos pártfogót keres s egy egyházi előkelőség személyében találja meg. Támogatásával az alcalai, majd a salamancai egyetemen tanul. Koraérettsége fantasztikus. Tizennégy éves, amikor először lép be életébe — egy alkalmasint férjes asszony személyében — a nő, a szerelem, melv ettől fogva középpontjában áll életének és költészetének... Kedvesei nagyrészt színésznők, és minden jel arra mutat, hogy nemcsak szenvedélyes, de ellenállhatatlan szerelmes is volt. Első törvénytelen gyermekét 1581-ben keresztelték.

Az egyetemen átfogó műveltséget és csak rendkívüli szorgalmával magyarázható olvasottságot szerzett. Alig hagyta el az

iskolapadot, a szerelem harcterén aratott győzelmeit hidalgóhoz méltóan hadiérmekkel igyekezett tetézni, s 1583-ban részt vett egy expedícióban az egykori Azori-szigetek meghódítására. Visszatérve a fővárosba, matematikát és csillagászatot tanul. Ekkor már ismert költő. Főként színházi körökben növekvő hírneve megszerzi neki a gyönyörű Elena Osorio szerelmét. Ez az első nagy és viharos szerelem öt év után csunya véget ér. Elenát elhódítja egy bíboros gazdag unokaöccse. Lope éktelen felháborodásában olyan gyilkos gúnyverset ír Elenáról és családjáról, hogy... Lopét tíz évre kitiltják a fővárosból. Valenciában kezdi meg száműzetését. Lopét közben újra elfogta a kalandvágy és beáll a Legyőzhetetlen Armadába... szerencsésen elkerülte a Legyőzhetetlen Armada sok ezer áldozatának sorsát, és még abban az évben visszatért Valenciába első feleségéhez. Ettől fogva gyakorolja a színműírást kenyérkeresetből. Ő az új kor első hivatásos színműírója. Úgy látszik, a nagysikerű, de az akkori színházi viszonyok között nem nagyon jövedelmező darabok mégsem biztosították Lope és egyre szaporodó családja megélhetését, mert 1590-ben ismét pártfogó után nézett. 1595-ben visszatért Madridba. 1614-ben több vallásos lelki válság után pappá szentelteti magát, s versben fogadja meg, ezentúl „csak az isteni szépségnek szenteli tollát, szavát, tehetségét és kezét". Soha ennél könnyelműbb fogadalmat! Lope nemcsak költői és színműírói munkásságát folytatja folyton növekvő termékenységgel, hanem a nők sem ritkulnak életében. Később súlyos csapások érik az érzékeny lelkű költőt: elveszti feleségét... a következő évben Micaelatól származó fiát. Végül pedig szeme fényét, Antonia Clara nevű lányát megszöktette tőle a király egy udvari embere. Lopét a leány szökése miatti bánat vitte a sírba. Utolsó percéig dolgozott. Igazában a spanyol nemzeti dráma, a comedia is vele halt meg.

GÁSPÁR ENDRE
tanulmányából

A rendező gondolatai...

Alig néhány éve, 1962 őszén ünnepelte a világ Lope de Vega születésének negyedik centenáriumát. Kevés drámaíró akad a több ezer éves színház történetében, akinek a neve olyan változatlan elismeréssel és fénnyel ragyog, mint az övé. Nem az évfordulók kötelező tisztelete és emlékezése révén jut újra meg újra színpadra. Drámáit élő emberek szenvedélye, az élet igazsága élteti. Igaz, saját korában sem volt oka panaszra. Soha még egyetlen korszak íróját nem méltányolták jobban kortársai, soha még író nem olvadt fel úgy nemzetében, mint Lope de Vega. Nemcsak író, hanem felér egy irodalommal. Termékenységét soha költő meg nem közelítette a világirodalomban. Pedig nem iparszerű munkát végzett, nem ismételte meg alkotásait több változatban, költői ereje sohasem merevedett merő rutinná. Termékenysége nem szorgalom, hanem bőség; nem kitartás, hanem szenvedély; nem ismétlés, hanem kitalálás; — ahogy egyik méltatója találóan mondja: mintha csak költői termékenysége démonná vált volna személyében.

Ennek a páratlan drámaírónak egyik remekét, a „Fuente Ovejuná"-t mutatjuk be évadnyitó előadásunkban. A cím egy kis falu nevét jelenti, amely 1467-ben a közösség összefogásában és összetartásában olyan forradalmi példát adott, amelyhez hasonlót évszázadok múlva se nagyon találni a történelemben, de az irodalomban is alig. A szocialista realizmus megszületéséig aligha sugározta még színmű ekkora erővel a forradalmi néptömeg igazságát. A konfliktus világos, megoldása egyértelmű. A meggyalázott nép — a kiskirállyal leszámolva — a központi hatalomnak veti alá magát; ez a törekvés a kor viszonyai között a boldogulás egyetlen reális útja. Izabella és Ferdinánd sok tekintetben hasonlítanak Mátyás király alakjához, ahogy a magyar nép képzeletvilágában él. A dráma alapjául szolgáló történet 1476-ban, tehát Mátyás uralkodásával egy időben zajlott. A mű

azért olyan eleven és annyira igaz, mert eszmei tartalma — a nép csak akkor boldogulhat, ha leszámol zsarnokaival — a társadalmi fejlődés objektív törvényszerűségéből adódik.

Lope művészi erejét dicséri, hogy mindez az eszmeiség nem sematikusan jelenik meg; szereplői nem született hősök, hanem az események sodrában, az igazukért folytatott harcban *válnak hősökké*. Kitűnő példa ez a dráma arra is, hogy kiváló egyéniségek a tömeg nélkül tehetetlenek, és viszont: a tömegnek irányítóra, vezetőre van szüksége. Amikor Laurencia megszökik tépetten a komtur kastélyából, a falu népéhez menekül, hogy felrázza, fellázítsa őket. Nélkülük, egyedül nem tudna bosszút állni. Viszont Laurencia hősi elszántsága és vakmerősége szükséges ahhoz, hogy a nép fellázadjon a zsarnok ellen.

A rendezés az előadás középpontjába eszmeileg a szerelmet, személyileg Laurenciát állítja. A szerelem poézise, az emberi kapcsolatok tisztasága a nép körében él; a szerelem vad ösztönvilága, a kiszolgáltatott embereken való kegyetlen uralkodás jellemzi a főurak világát. A dráma szerelmeseinek, Laurenciának és Frondosónak szerelmét az élet és a boldogság jogaiért folytatott küzdelem fénye aranyozza be. *Látványosság és szenvedélyesség* a rendezés törekvése; úgy megjeleníteni a spanyol reneszánsz, az arany század korát, hogy abból minden kor elnyomott népének forradalmi igazsága világítson. Ha ez sikerült, akkor Lope szavaival mondhatjuk a végén:

„E bölcs szavak eldöntötték a pert,
Melyben a népnek igazsága nyert.
S borukat, urak, hölgyek, jó közönség,
Fuente Ovejunára köszöntsék."

Udvaros Béla

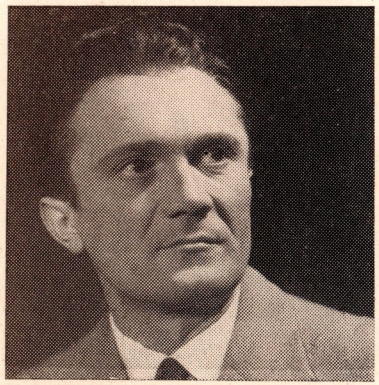

Komtur... ÁRVA JÁNOS

Nagy örömmel és ambícióval készülök Lope de Vega „A hős falu" Komtur szerepére. Remélem, hogy az előadás és azon belül az én munkám Kecskemét színházszerető közönsége tetszését megnyeri.

Árva János

SZILÁGYI TIBOR

MOÓR MARIANNE

JÁNOKY SÁNDOR

BEGE MARGIT

Fuente Ovejuna

„A világ valamennyi drámaírója közül Lope találta ki a legtöbb mesét és kombinációt... Műveiben egy egész költői világot markolt össze, legváltozatosabb képét adva az emberi tragédiának és komédiának, amely, ha nem is a legintenzívebb és legmélyebb, mindenesetre a legátfogóbb, legelevenebb és legsajátosabb, amellyel bármelyik irodalom dicsekedhet."

Menendez-Pelayo

1572-ben jelent meg Rades y Andrada műve, „A három lovagrend krónikája", mely elmondja, hogyan állott bosszút 1476-ban Fuente Ovejuna falu népe garázda hűbérurán, a Calatrava-rend komturján, s milyen szilárd magatartást tanúsított a királyi vizsgálóbíró előtt, a tömeges kínvallatások folyamán.

Ez a történeti epizód a magva Lope darabjának, mellyel életművében egyedülálló módon az igazi népi dráma magaslataira emelkedett. A Fuente Ovejuna 1619-ben jelent meg Madridban, Lope műveinek XII. részében; valamivel 1618 előtt keletkezett.

Lope a Fuente Ovejunában biztos kézzel ragadja ki a katolikus királyok korának legjellegzetesebb társadalmi vonását, a korona és a városi polgárság, illetve a falusi jobbágyság kényszerszövetségét a hűbéri oligarcha ellen, noha ez a szövetség meglehetősen rövid életűnek bizonyult Spanyolországban.

Lope egyértelműen állást foglal az elnyomottak mellett, nincs még egy műve, mely ilyen eszmei tisztasággal vet föl ilyen egyetemes érvényű, mély gyökerű társadalmi problémát. Sőt, legjobb spanyol ismerője, Menendez y Pelayo szerint: „az egész spanyol drámairodalomban nincs ennél demokratikusabb alkotás". S a három rövid felvonáson belül még arra is marad ideje, hogy megragadó, színes, üde falusi jeleneteket fessen parasztlakodalommal, mulatsággal, s gú-

nyos támadást intézzen korabeli babonák, a jövendőmondás, a kalózkodó zugírók és a pedáns áltudományosság ellen.

*

Lope de Vega ebben a drámában híven követi történelmi forrását, s még címül is azt a falunevet adja, ahol az esemény lejátszódott — Fuente Ovejunát.

A dráma első képsorában Lope elviszi a nézőt a XV. századi Spanyolországba, bemutatja a nagyhatalmú Komturt, akinek talpnyaló szolgái mindent megszereznek a néptől, amit gazdájuk kíván. Fuente Ovejuna lakóitól e garázda komtur, aki nem tiszteli még a királyt sem, a termény mellé leányai tisztességét is kéri. Szemet vet a falu bírájának szép, okos leányára, Laurentiára, akit Frondoso utolsó percben ment meg, rászegezve nyilát a komturra, hogy Laurentia elmenekülhessen. Frondoso eddig hiába epekedett a szép Laurentia után, az nem mondott igent. De miután Frondoso az élete kockáztatásával megmentette becsületét, a lányban is szerelem ébredt Frondoso iránt, s mikor az apjától kezét kéri, Laurentia igent mond. Az egész falu boldogan vesz részt a szép pár lakodalmán. De jönnek a komturral az élen garázda szolgái, s az esküvőről hurcolják el Laurentiát és Frondosot. A bátor lány kiszabadul a komtur kastélyából, de Frondosóra bitó vár. Laurentia fellármázza a falut és harcba hívja Fuente Ovejuna férfiait, leányait: elégtételt venni a kegyetlen komturon. A falu kaszára, kapára kapva vonul Laurentia vezetésével a komtur ellen, akit megölnek. A király vizsgálóbírót küld a faluba, hogy megbüntessék a tettest. De hiába a kínvallatás, a falu egy emberként vallja, a tettes: Fuente Ovejuna. S a királyi pár, hallva a komtur kegyetlen életmódját és a falu bátorságát, kegyelmet ad, és oltalma alá veszi a hős falut.

PERÉNYI LÁSZLÓ

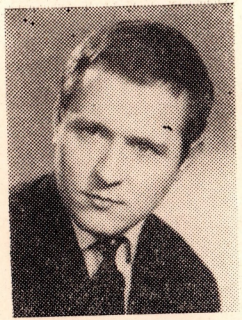

SCHWETZ ANDRÁS

FODOR ZSÓKA

KUPPÁN FERENC

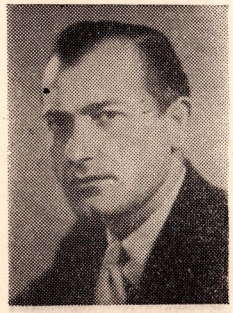

BUDAI LÁSZLÓ

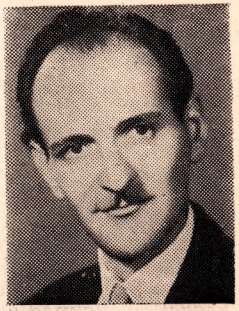

KÖLGYESY GYÖRGY

FIRÓTH GYULA

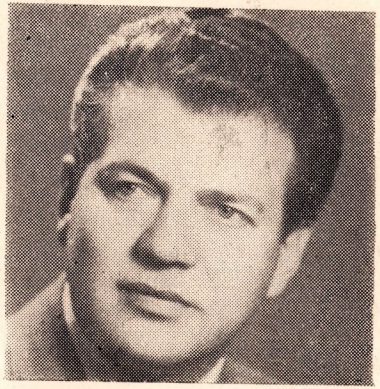

FEKETE TIBOR

MEZEI LAJCS

GYULAY ANTAL

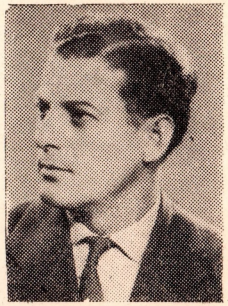

MAJOR PÁL

LOPE DE VEGA műveiből

„Hallom, egyesek azt állítják, hogy a hírnévért írom darabjaimat; mondják meg nekik, hogy tévednek: pénzért írom őket."

...Én, hogyha hozzákezdek egy darabhoz,
Minden szabályt elzárok hét lakattal.
Terentiust és Plautust, hogy ne zavarjon,
Kivitetem szobámból, mert van ám úgy,
Hogy néma könyvből szót kér az igazság.
Aztán azoknak követem receptjét,
Kik a közönség tapsaira vágynak.
Aki fizet, megkövetelheti,
Hogy bárgyúságunk tessék is neki.

A tragikust vígsággal elegyítsük,
Terentiust Senecával, s ne bánjuk,
Ha Minotaurus lesz is az eredmény...
Mert nagy öröm ez a változatosság,
S a természet a legjobb példa rá,
Hogy van varázsa a sokféleségnek.

Tagold a témát három felvonásra,
Úgy igyekezvén, hogy az egynapos
Időhatárt ne lépd át egyben-egyben.
Az elsőben a kérdést vesd fel aztán,
S a másodikban bonyolítsd mesédet
Úgy, hogy a harmadik feléig egyik
Néző se sejtse még, mi lesz a vége.

LOPE DE VEGA

A HŐS FALU

Dráma 3 felvonásban

Zenéjét szerezte: RÓNAI PÁL

Fordította: GÁSPÁR ENDRE

Szereplők:

Ferdinánd, Aragónia királya	PERÉNYI LÁSZLÓ
Izabella, a felesége, Kasztília királynője	BEGE MARGIT
Manrique, a király pár főembere	FORRÓ PÁL
Rodrigo Tállez Girón, a Calatrava-rend nagymestere	SCHWETZ ANDRÁS
Fernán Gómez de Guzmán, a Calatrava-rend komturja	ÁRVA JÁNOS m. v. Jászai-díjas
Flores, a komtur szolgái	MEZEY LAJOS
Ortuno	PIRÓTH GYULA
Esteban, Fuente Ovejuna bírája	JÁNOKY SÁNDOR Jászai-díjas
Juan Rojo, másodbíró	GYULAY ANTAL
Frondoso, a fia	SZILÁGYI TIBOR
Barrildo, esküdt	MAJOR PÁL
Mengo	FEKETE TIBOR Jászai-díjas
Laurencia, Esteban leánya	MOÓR MARIANNE
Pascuala	FARAGÓ SÁRI
Jacinta	FODOR ZSÓKA
Katona	TÓTH SÁNDOR
Földműves	KUPPÁN FERENC
Első tanácsúr Ciudad Real-ban	BUDAI LÁSZLÓ
Második tanácsúr Ciudad Real-ban	LILIOM KÁROLY
Vallatóbíró	KÖLGYESY GYÖRGY
Egy asszony	SOMLAY EMILY
Fiú	* * *

Udvari emberek, katonák, Fuente Ovejuna lakói, zenészek.

Történik Spanyolországban, 1476-ban.

Díszlettervező: BORCSA ISTVÁN

Jelmeztervező: MÁRTON ALADÁR

Koreográfia: BORBÍRÓ ANDREA

A rendező munkatársa: LILIOM KÁROLY

Rendező: UDVAROS BÉLA

MÁRTON ALADÁR JELMEZTERVEI A HŐS FALUHOZ.

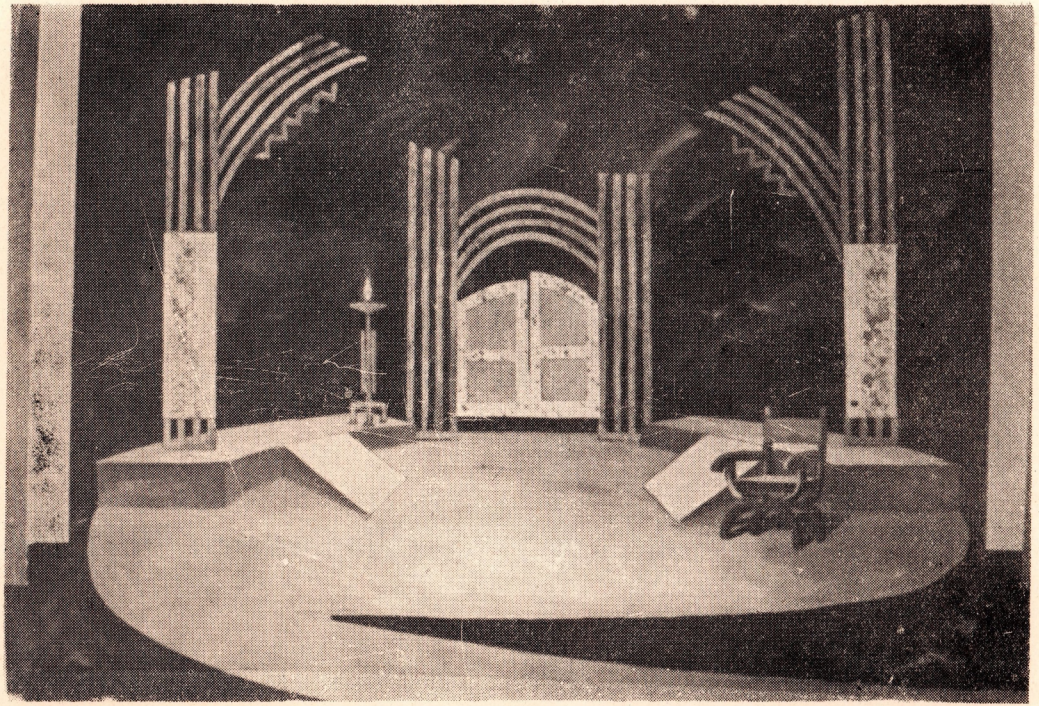

BORCSA ISTVÁN SZÍNPADKÉPE A HŐS FALUHOZ

TUNA JÓZSEF MEGYEI KÖNYV
1995/1148/66
NAPLÓ KECSKEMÉT

ELŐKÉSZÜLETBEN

Jacobi Viktor

SYBILL

Nagyoperett 3 felvonásban

Bemutató: október 29.

Szerkeszti: Siklós Olga

Felelős kiadó: Nádasdy Ferencné

65. 3719 Bács-Kiskun megyei Nyomda, Kecskemét

ÁRA: 2,— Ft